

De invloed van descriptieve normen en expliciet genoemde voordelen op het gedrag

Iris Kuijpers

269585

Bachelorscriptie

Communicatie- en Informatiewetenschappen

Tilburg School of Humanities

Tilburg University

Begeleidster: dr. M. M. Jongenelen

Tweede lezer: dr. M. M. H. Pollmann

Januari 2015

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting.....	5
Introductie	6
1. Theoretisch Kader	8
1.1 Sociaal- en eigenbelang	8
1.2 Modererende factor: expliciete voordelen	9
1.3 Manipulaties: belang en descriptieve norm	10
1.4 Hypotheses	11
2. Pretest.....	13
3. Methode	14
3.1 Respondenten	14
3.2 Design en procedure	14
3.3 Materiaal en manipulaties	15
3.4 Metingen	19
4. Resultaten.....	20
4.1 Trapexperiment	20
4.2 Soja-experiment	21
5. Discussie	22
5.1 Verklaringen	22
5.2 Aanbevelingen.....	25
Literatuur	26
Bijlagen.....	27

Voorwoord

Een half jaar lang heb ik me bezig gehouden met het schrijven van de scriptie die nu voor u ligt. Het heeft me een hoop tijd, herschrijfwerk en moeite gekost, maar over het algemeen heb ik het schrijven van de scriptie nooit als negatief ervaren. Ik heb van het begin af aan het onderzoeksveld van sociale psychologie erg interessant gevonden en daarom was het lezen van alle artikelen voor mij geen straf.

Door het schrijven van deze scriptie ben ik me bewust geworden van de hoeveelheid factoren die in onderzoek meespelen. Zodra er niet goed is nagedacht over één factor, bestaat de kans dat het hele onderzoek in de soep loopt. Als ik mijn vriendinnen of familieleden uit probeerde te leggen waar het onderzoek over ging, dan was ik daar vaak wel een half uurtje mee kwijt. Moet je nagaan hoe lang het heeft geduurd voordat eindelijk alles concreet was opgeschreven. Nu eenmaal alles op papier staat, ben ik toch wel een beetje trots.

Dit zou ik nooit bereikt hebben zonder mijn scriptiebegeleidster Maaïke Jongenelen. Het was heel fijn hoe open en vrij ze was bij het opstellen van het onderzoek. Menig feedback- en brainstormsessie heeft er toe geleid dat ik weer wist waar ik mee bezig was. Mijn dank daarvoor. Ook wil ik mijn scriptiegenootjes Julia, Renske en Feike bedanken, want zonder hen waren de experimentafnames echt dodelijk saai geweest. Ten slotte wil ik nog een woord van dank uitspreken aan alle respondenten die ons uit de brand geholpen hebben en aan alle mensen die mijn scriptie feedback gegeven hebben.

Samenvatting

Uit onderzoek naar sociale normen blijkt dat mensen geneigd zijn om de gedragingen van anderen te volgen, meer dan wetten of regels. Dat wat anderen doen, wordt ook wel de descriptieve norm genoemd. In het huidige onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen onderzoeken waarbij het gedrag de persoon zelf aangaat en onderzoeken waarbij het gedrag het milieu, de planeet of anderen aangaat. Dit wordt eigenbelang en sociaal belang genoemd.

Uit menig onderzoek naar de descriptieve norm blijkt dat de deze norm een direct effect heeft op het gedrag. Er blijkt echter één onderzoek te zijn waarin het effect van de descriptieve norm gemodereerd wordt. Het grote verschil met andere onderzoeken is dat in dat onderzoek de voordelen expliciet werden benoemd. De expliciet genoemde voordelen waren voor het eigenbelang en de norm had pas effect zodra de persoon de voordelen belangrijk vond. In het huidige onderzoek werd onderzocht of hetzelfde modererende effect van de descriptieve norm gevonden kon worden als de voordelen voor het sociaal belang waren. Is de descriptieve norm afhankelijk van het soort belang?

Om dit te onderzoeken is er gebruik gemaakt van een 2(descriptieve norm: aanwezig vs. afwezig) x 3(belang: eigenbelang vs. sociaal belang vs. geen belang) tussen-proefpersoonsontwerp. Op deze manier werd geprobeerd te onderzoeken of de descriptieve norm effect had op het gedrag (H1) en of dit effect gemodereerd werd door het belang waarvoor de voordelen waren (H2). Er waren twee afhankelijke variabelen: de keuze voor de trap of lift en de keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk. De respondent werd afgeleid van het werkelijke onderzoeksdoel door middel van een coverstory waarin stond dat het onderzoek de invloed van eten en drinken op het geheugen testte.

Uit de resultaten bleek dat de descriptieve norm geen effect had op de gedragingen van de respondenten. Bovendien bleek er geen verschil in belang tussen de verschillende condities en omdat het effect van de descriptieve norm uitbleef, kon er ook geen modererend effect gevonden worden. Het uitblijven van effecten kan door verschillende factoren verklaard worden. Mogelijk was het beter geweest om de descriptieve norm te benadrukken tijdens het keuzemoment of misschien vonden de respondenten de voordelen niet belangrijk genoeg. Het zou ook kunnen dat de respondenten al een attitude hadden ten opzichte van de keuzes en bijvoorbeeld uit gewoonte altijd al de lift namen in plaats van de trap. Wat uiteindelijk de bepalende factor was voor het uitblijven van effecten, zal uitgewezen moeten worden door vervolgonderzoek.

Introductie

In het Eindhovens Dagblad van zaterdag 18 oktober 2014 stond een artikel in de rubriek *Opinie*. In het artikel reageerde Teeven (2014, 18 oktober) op een voorgaand artikel over onterechte boetes. Zijn reactie luidde:

‘Een bekeuring moet niet de reden zijn gedrag te wijzigen, dat moeten verkeersborden zijn’, zegt de officier van justitie. Bekeuring en borden worden hier gekoppeld aan het mogelijk beïnvloeden van gedrag. Ik vind het jammer dat hierbij niet het geven van een voorbeeld wordt genoemd. Volgens mij wordt vaak te hard gereden omdat een ander dat ook doet. Degene die zich dan aan de snelheid wil houden wordt als het ware ‘opgejaagd’ door hardrijders. Wie heeft dan de moed om zich aan de snelheid te houden? (p. 15)

Bovenstaand citaat geeft duidelijk de kern van het huidige onderzoek weer: de invloed van sociale normen. Deze normen hebben invloed op het gedrag van mensen, maar dat kan alleen erkend worden als er twee type sociale normen worden onderscheiden: de injunctieve en de descriptieve norm. Een injunctieve norm geeft aan wat men goed- of afkeurt, een descriptieve norm laat zien wat er in werkelijkheid gedaan wordt (Cialdini, Reno & Kallgren, 1990).

In de situatie die wordt aangehaald door Teeven (2014, 18 oktober) komen beide sociale normen duidelijk naar voren. In het verkeer gelden regels waaraan iedereen zich behoort te houden; de injunctieve norm. In werkelijkheid kan het zijn dat niet iedereen zich strikt aan de regels houdt. Zodra een automobilist de snelheidsregels overtreedt, voelen medeweggebruikers zich minder verantwoordelijk en zijn geneigd om ook harder te gaan rijden; de descriptieve norm. De descriptieve norm is in dit geval van grotere invloed dan de injunctieve norm. Een vergelijkbare situatie komt naar voren in de stiltecoupé tijdens het reizen met de trein. Zodra één persoon lawaai maakt, zijn anderen geneigd dit ook te gaan doen.

Ook uit menig onderzoek blijkt dat de descriptieve norm een grotere invloed op gedrag heeft dan de injunctieve norm (Burger, Bell, Harvey, Johnson, Stewart, Dorian & Swedroe, 2010; Burger & Shelton, 2011; Cialdini, 2003; Kallgren, Reno & Cialdini, 2000; Nolan, Schultz, Cialdini, Goldstein & Griskevicius, 2008). Daarom zal de injunctieve norm vanaf nu buiten beschouwing worden gelaten.

Veel onderzoek is gewijd aan de invloed van de descriptieve norm, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen de gevolgen die het gedrag heeft. Zo is er bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar recyclen (Cialdini, 2003). Bij recyclen zijn de gevolgen voornamelijk voor het milieu, want door verpakkingsmaterialen te hergebruiken, worden grondstoffen en energie bespaard. In ander onderzoek waren de gevolgen voornamelijk voor de persoon zelf, bijvoorbeeld in een onderzoek waar respondenten moesten kiezen tussen gezond en ongezond voedsel (Burger et al., 2010). In het huidige onderzoek worden gevolgen voor het milieu ‘sociaal belang’ en gevolgen voor jezelf ‘eigenbelang’ genoemd.

Uit bijna ieder onderzoek naar sociale normen blijkt de descriptieve norm een direct effect te hebben op gedrag. Uit één onderzoek blijkt dit effect echter niet direct, maar modererend te zijn (Rimal, Lapinski, Cook & Real, 2005). Een verschil met voorgaand onderzoek is dat in Rimal et al. (2005) de gevolgen expliciet worden benoemd. De descriptieve norm heeft pas effect zodra de expliciet genoemde gevolgen positief zijn voor de persoon zelf. Met het huidige onderzoek wordt getoetst of het effect van de descriptieve norm ook gemodereerd wordt als de expliciet genoemde voordelen voor het sociaal belang zijn.

In het theoretisch kader zullen allereerst het sociaal belang en eigenbelang worden uitgelegd door middel van voorbeelden uit verschillende onderzoeken. Vervolgens zal de modererende factor aan bod komen, waarin het onderzoek van Rimal et al. (2005) verder wordt toegelicht en ten slotte zullen de manipulaties en hypotheses worden opgesteld. Na het theoretisch kader wordt de methodologische aanpak toegelicht, vervolgens zullen de resultaten aan bod komen en als laatste zullen deze resultaten toegelicht en verklaard worden in de discussiesectie.

1. Theoretisch Kader

1.1 Sociaal- en eigenbelang

Het naleven van de descriptieve norm is op verschillende vlakken onderzocht. Zoals in de inleiding al kort werd beschreven, wordt in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen onderzoeken naar de descriptieve norm in combinatie met het sociaal belang en de descriptieve norm in combinatie met het eigenbelang. Bij het sociaal belang heeft het gedrag voornamelijk gevolgen voor anderen, de planeet of het milieu. Bij het eigenbelang zijn de gevolgen van een bepaald gedrag voornamelijk voor de persoon zelf, zoals gezondheid.

Sociaal belang

Een duidelijk voorbeeld van onderzoek naar het sociaal belang is uitgevoerd door Cialdini (2003). In zijn onderzoek zijn meerdere studies naar de descriptieve norm in combinatie met het sociaal belang beschreven. Een van die studies ging over het recyclen van afval. Dit onderzoek werd uitgevoerd door TV- en radiocommercials uit te zenden waarin mensen goedkeurend spraken over recyclen en afkeurend spraken over mensen die niet recycleerden. Uit de resultaten bleek dat men door het zien en horen van deze commercials beïnvloed werd door de descriptieve norm, wat zorgde voor een toename van recycling.

Uit onderzoek van Nolan et al. (2008) bleek hetzelfde effect van de descriptieve norm. Respondenten werden via de telefoon gevraagd naar hun mening over energiebesparing. Op de vraag: ‘Waarom zou je meedoen aan energiebesparing?’ antwoordden respondenten voornamelijk met ‘milieubescherming’, terwijl uit verder onderzoek bleek dat respondenten voornamelijk deelnamen aan energiebesparing omdat anderen dit ook deden. Ondanks dat men het in dit geval zelf ontkende, bleek de descriptieve norm wederom een goede voorspeller voor gedrag,

Bovendien bleek uit onderzoek van Cialdini (2003) dat de descriptieve norm zelfs effect had als het huidige gedrag werd afgekeurd. Het onderzoek ging over de aanpak van diefstal in een National Park. Twee waarschuwborden werden neergezet, waarvan één bord met de descriptieve norm waarop stond dat er door anderen veel hout gestolen werd en dat dit zorgde voor aantasting van de natuurlijke staat van het park. Ondanks dat er met afkeur over het heersende gedrag gesproken werd, kwam in de tekst wel de descriptieve norm voor. Uit het onderzoek kwam het effect van de descriptieve norm duidelijk naar voren: mensen bleven hout stelen omdat anderen dat ook deden. Men werd dus beïnvloed door anderen, ondanks dat het gedrag niet gewenst was.

Eigenbelang

In alle eerdergenoemde onderzoeken naar het sociaal belang werd men direct beïnvloed door de descriptieve norm. Hetzelfde effect gold voor onderzoeken naar de descriptieve norm in combinatie met het eigenbelang. Zo deden Burger en Shelton (2011) onderzoek naar het gebruik van de trap. Er werd onderzocht of het benoemen van de descriptieve norm invloed zou hebben op het trap- of liftgebruik. Uit het onderzoek bleek dat men significant vaker de trap nam in vergelijking met de lift als er een bordje bij de trap stond waarop werd aangegeven dat de meerderheid van de voorgangers voor de trap koos. Als het bordje er niet stond of als op het bordje alleen de tekst ‘neem de trap’ stond, dan had dit geen effect op het gedrag. Het effect van de descriptieve norm gold dus ook als de gevolgen waren voor het eigenbelang.

Een ander onderzoek dat het eigenbelang aanging, was het onderzoek van Burger et al. (2010) naar voedselkeuzes bij vrouwen. De vrouwen hadden een keuze uit een gezonde en een ongezonde snack. Deze keuze had geen directe gevolgen voor anderen of de omgeving, maar was alleen van invloed op de gezondheid van de respondent zelf. In het geval van eigenbelang bleek de descriptieve norm wederom effect te hebben: als de vrouwen wisten dat eerdere respondenten gekozen hadden voor een gezonde snack, dan werd er significant vaker voor de gezonde snack gekozen in vergelijking met de ongezonde snack. Hetzelfde effect bleek te gelden voor de ongezonde snack (Burger et al., 2010).

Hoewel bovenstaande resultaten allemaal overeenstemmend stellen dat de descriptieve norm direct effect heeft op het gedrag, zowel in het geval van sociaal belang als eigenbelang, blijkt er daarnaast ook een ander inzicht te zijn.

1.2 Modererende factor: expliciete voordelen

Uit onderzoek van Rimal et al. (2005) bleek dat het effect van de descriptieve norm geen direct effect had, maar gemodereerd werd door de waargenomen voordelen van het gedrag. In het onderzoek werden respondenten door middel van een online studie gevraagd om een website te beoordelen. De respondenten dachten dat ze willekeurig werden toegewezen aan een onderwerp, maar in werkelijkheid hadden alle websites hetzelfde onderwerp: yoga. Het onderzoek bestond uit meerdere condities, waaronder de descriptieve norm: veel anderen beoefenden yoga versus weinig anderen beoefenden yoga en de expliciet genoemde voordelen voor de respondent: veel voordelen versus weinig voordelen. Uiteindelijk werd de intentie om yoga uit te gaan oefenen gemeten. Uit de resultaten bleek dat respondenten pas yoga zouden gaan uitoefenen als de meerderheid dit deed en het veel voordelen had. In dit geval had de descriptieve norm dus geen direct effect op het gedrag. Respondenten volgden alleen de descriptieve norm als het

gedrag voor hen veel voordelen zou opleveren. Weinig voordelen als gevolg voor het gedrag leverden daarentegen geen effect (Rimal et al., 2005).

De resultaten van Rimal et al. (2005) waren verrassend, want uit de eerder genoemde onderzoeken bleek de descriptieve norm een direct effect te hebben op de gedragingen van mensen. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de voordelen uit het experiment van Rimal et al. (2005) expliciet bedoeld waren voor de respondent. In de eerder genoemde onderzoeken werden de voordelen van het gedrag niet expliciet genoemd, zodat de respondent een eigen invulling kon geven aan voor wie de voordelen nu werkelijk bedoeld waren.

In sommige situaties bleek er naast een duidelijk sociaal belang namelijk ook een eigenbelang mee te spelen, en vice versa. Zo is het nemen van de trap niet alleen vanwege gezondheidsredenen beter, het is ook aannemelijk dat het energie bespaart (Burger & Shelton, 2011). Aanvullend zou er over de diefstal in het National Park gezegd kunnen worden dat mensen het leuk vinden om een stuk hout mee naar huis te nemen als souvenir (Cialdini, 2003). Bij energiebesparing zou de eigen portemonnee van invloed kunnen zijn, zodat het uiteindelijk ook het eigenbelang aangaat (Nolan et al., 2008).

Het modererende effect van Rimal et al. (2005) was van toepassing op een situatie waarbij de genoemde voordelen voor de persoon zelf waren. Of hetzelfde modererende effect ook van toepassing is als de voordelen expliciet genoemd worden en daarmee het sociaal belang aangaan, zal in dit onderzoek worden bekeken. De vraag die daarom centraal zal staan is: ‘Is het effect van descriptieve normen afhankelijk van het soort belang?’

1.3 Manipulaties: belang en descriptieve norm

In het huidige onderzoek zal verder gegaan worden met het trapexperiment van Burger en Shelton (2010). Er is bewust voor dit experiment gekozen omdat dit het meest geschikt is voor een experimentele manipulatie. Bovendien is het aannemelijk dat traplopen goed is voor de gezondheid, omdat het onder anderen zorgt voor meer lichaamsbeweging (eigenbelang). Tevens is het aannemelijk dat het nemen van de trap beter is voor het milieu dan het nemen van de lift, omdat het energie bespaart (sociaal belang). Daardoor kunnen beide condities worden getest.

Tevens zal er een tweede experiment uitgevoerd worden waarbij de respondent een keuze moet maken tussen sojachocolademelk en gewone chocolademelk. Er zijn twee redenen waarom sojachocolademelk als onafhankelijke variabele is gebruikt. Ten eerste is het van belang dat respondenten weinig voorkennis hebben van het onderwerp (Rimal et al., 2005). Mensen blijken meer op anderen te vertrouwen als ze weinig kennis hebben van een onderwerp, als ze daarentegen al voorkennis van een

onderwerp hebben, zullen ze niet logischerwijs de meerderheid volgen omdat ze al een mening klaar hebben (Siegrist & Cvetkovich, 2000). Ten tweede is sojamelk zowel goed voor het milieu (sociaal belang) als voor de gezondheid (eigenbelang) (<http://www.alpro.com>). Wederom komt de tweezijdigheid van het onderwerp goed van pas zodat beide condities kunnen worden getest.

In beide experimenten wordt naast het belang ook de descriptieve norm gemanipuleerd: afwezig versus aanwezig. Bovendien zal er gebruik worden gemaakt van een controleconditie zodat het onderzoek uiteindelijk zal bestaan uit zes condities.

1.4 Hypotheses

Het onderzoek zal dus bestaan uit zes condities waarbij de descriptieve norm aanwezig of afwezig is en waarbij het belang voor het milieu of voor de gezondheid is of waarbij er geen belang wordt genoemd. Op basis van voorgaande literatuur kunnen er verwachtingen opgesteld worden.

Naar aanleiding van de literatuur wordt er een hoofdeffect verwacht van norm: gedrag wordt beïnvloed als de descriptieve norm aanwezig is. Naar verwachting zal men de trap nemen als men weet dat anderen dat ook doen (Burger & Shelton, 2011) of voor de sojachocolademelk kiezen als men weet dat anderen dit ook gedaan hebben.

H1 Als de descriptieve norm aanwezig is, passen mensen hun gedrag daarop aan. Dit vaker dan wanneer de descriptieve norm afwezig is.

In het huidige onderzoek wordt gezocht naar een variabele die het effect van de aanwezige descriptieve norm in combinatie met expliciete voordelen modereert. Gezocht wordt naar een modererend effect van sociaal belang, maar aansluitend op de literatuur wordt iets anders verwacht. Uit Lynn en Oldenquist (1986) blijkt namelijk dat men voornamelijk naar zichzelf kijkt bij het benaderen van sociale dilemma's. Mensen hebben een egoïstische vooringenomenheid waarbij ze eerst kijken naar de voordelen die het voor zichzelf oplevert voordat ze helpen met het oplossen van sociale dilemma's zoals vervuiling en overbevolking (Lynn & Oldenquist, 1986). Daarom wordt verwacht dat het modererende effect duidelijk aanwezig is als de gevolgen voor het eigenbelang zijn. Men zal de trap nemen als ze weet dat anderen dit ook doen en als het goed is voor de eigen gezondheid. Aanvullend wordt verwacht dat men eerder voor sojachocolademelk zal kiezen als anderen dat ook doen en dit goed is voor de gezondheid. Deze verwachtingen sluiten aan op de onderzoeksresultaten van Rimal et al. (2005) waaruit bleek dat respondenten pas yoga zouden gaan uitoefenen als de meerderheid dit deed en het veel voordelen voor de

respondent had. Dit effect zal minder zijn als de expliciet genoemde voordelen voor het sociaal belang zijn.

H2 Het effect van H1 wordt gemodereerd door het belang van het gedrag: de norm heeft minder effect als het gedrag expliciet genoemde voordelen heeft voor het sociaal belang, dan wanneer de expliciete voordelen voor het eigenbelang zijn of als de voordelen niet expliciet genoemd worden.

2. Pretest

Tijdens het experiment was het trap- en liftgebruik een afhankelijke variabele. Het experiment bestond uit twee delen, waarbij het eerste deel plaatsvond op een lageregelegen verdieping dan het tweede deel. De vraag was echter hoeveel tussenliggende verdiepingen er moesten zijn om ongeveer een gelijk aantal trap- en liftgebruikers te hebben. Om deze vraag te beantwoorden, werd er besloten om een pretest af te nemen.

Het trap- en liftgebruik werd onderzocht in gebouw Dante van de Universiteit van Tilburg, waar ook het daadwerkelijke experiment zou plaatsvinden. Twee uur lang werd van iedere voorbijganger het trap- of liftgebruik geobserveerd. Groepen werden geteld als een persoon. Het onderzoek werd afgenomen vanaf de begane grond. Personen die de trap of lift namen, werden zo onopvallend mogelijk gevolgd om te kijken naar welke verdieping zij zich verplaatsten. Vervolgens werd de verdieping en het aantal personen genoteerd.

Tijdens de observatie werden veertig personen gevolgd. Uit Tabel 1 blijkt dat de meeste mensen bij een hoogteverschil van één verdieping de trap namen. Bij een hoogteverschil van vier verdiepingen werd de lift het meest gebruikt. Naar de tweede verdieping namen twee mensen de trap en vier mensen de lift, terwijl naar de derde verdieping niemand de trap nam en zes personen de lift. Op basis van deze resultaten werd besloten om in het huidige onderzoek een hoogteverschil van twee verdiepingen te gebruiken.

Tabel 1 Trap- en liftgebruik in gebouw Dante

Verdieping	Trap	Lift	Totaal
1	11	4	15
2	2	4	6
3	0	6	6
4	1	12	13
Totaal	14	26	40

Noot Groepen zijn geteld als een persoon

3. Methode

3.1 Respondenten

Het onderzoek is bij 135 respondenten afgenomen. 38 respondenten zijn echter uitgesloten van de resultaten. Negen van deze 38 respondenten wisten namelijk wat het doel van het onderzoek was, zowel bij het trapexperiment als het soja-experiment. Vijftien respondenten bleken geen voordelen te hebben onthouden en veertien respondenten hadden de norm verkeerd of niet gereproduceerd. Uiteindelijk zijn er 97 respondenten meegenomen in het onderzoek, waarvan 23 mannen en 74 vrouwen. De leeftijd varieerde van 18 tot en met 30 jaar en was gemiddeld 20.9 (sd= 2.6).

Sommige respondenten waren alleen bruikbaar voor een van de twee experimenten omdat ze bijvoorbeeld doorhadden dat het trap- of liftgebruik geobserveerd zou worden of omdat ze bijvoorbeeld een allergie hadden voor koemelk wat de keuze voor soja vanzelfsprekend maakte. Daarom zijn voor beide experimenten verschillende aantallen respondenten meegenomen. Voor het trapexperiment werden 96 respondenten meegenomen in de resultaten, waarvan 74 vrouwen en 22 mannen. Voor het soja-experiment werden 86 respondenten meegenomen in de resultaten, waarvan 66 vrouwen en 20 mannen.

Studenten van de studie Communicatie- en Informatiewetenschappen konden zich inschrijven voor het onderzoek via de proefpersonenpool waarbij een half proefpersonenpunt verdiend kon worden. Dit zorgde er voor dat de respondentengroep grotendeels uit Communicatie- en Informatiestudenten bestond.

3.2 Design en procedure

In het onderzoek werd gebruik gemaakt van een 2(descriptieve norm: aanwezig vs. afwezig) x 3(belang: eigenbelang vs. sociaal belang vs. controle conditie) tussen-proefpersoonontwerp. Hierdoor ontstonden zes verschillende condities die in Tabel 2 beschreven staan. De onafhankelijke variabelen waren de descriptieve norm en het belang. Er werden twee experimenten uitgevoerd die beiden door iedere respondent werden gedaan. Daarom waren er twee afhankelijke variabelen: ‘de keuze voor de trap of lift’ en ‘de keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk’.

Om de afhankelijke variabelen zo onopvallend mogelijk te meten, werd aan de respondenten verteld dat het experiment een geheugentest was waarbij gekeken werd naar de invloed van eten en drinken op het geheugen. Het eetgedeelte vond op de eerste verdieping plaats, het drinkgedeelte op de derde. De manipulatie van de onafhankelijke variabelen was aanwezig in de geheugentest van het

eetgedeelte. Tussen de twee onderdelen werd gekeken of de respondent voor de lift of de trap koos. Tijdens het drinkgedeelte werd gekeken of de respondent koos voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk. Ten slotte werd de respondent gevraagd of hij/zij door had wat in het onderzoek onderzocht werd, daarna was het experiment ten einde.

Uit Goldstein, Cialdini en Griskevicius (2008) bleek dat de descriptieve norm het beste werd nageleefd als de respondenten wisten dat personen in dezelfde ‘intieme’ setting hetzelfde deden. De respondenten waren allemaal studenten van de Universiteit van Tilburg, daarom werd besloten om in het huidige onderzoek ‘Tilburg’ als descriptieve norm te nemen.

Tabel 2 Overzicht manipulatie descriptieve norm en belang

Belang	Descriptieve norm	
	Aanwezig	Afwezig
Eigenbelang	80 procent van de Tilburgse studenten neemt de trap/meer en meer Tilburgers verkiezen sojamelk boven koemelk. Sojamelk/traplopen heeft voordelen voor de gezondheid [conditie 1]	Sojamelk/traplopen heeft voordelen voor de gezondheid [conditie 4]
Sociaal	80 procent van de Tilburgse studenten neemt de trap/meer en meer Tilburgers verkiezen sojamelk boven koemelk. Sojamelk/traplopen heeft voordelen voor het milieu [conditie 2]	Sojamelk/traplopen heeft voordelen voor het milieu [conditie 5]
Controle	80 procent van de Tilburgse studenten neemt de trap/meer en meer Tilburgers verkiezen sojamelk boven koemelk [conditie 3]	[Geen extra informatie] [conditie 6]

3.3 Materiaal en manipulaties

Het eerste deel van het experiment vond plaats op de eerste verdieping en bestond uit een geheugentest met vier onderdelen. Voorafgaand aan de geheugentest werd de respondent gevraagd de consentverklaring door te lezen en te ondertekenen waardoor toestemming gegeven werd voor deelname aan het experiment. Vervolgens werd de respondent gevraagd een korte vragenlijst in te vullen waarin enkele demografische gegevens werden gevraagd. Daarna kreeg de respondent een coverstory te lezen waarin het doel van het onderzoek werd beschreven. Het was de bedoeling dat de respondent zou geloven dat hij/zij deelnam aan een experiment dat ging over eten en drinken waarbij het visuele en korte termijn geheugen getest werden. Het eerste onderdeel ging over eten. Voordat de respondent begon aan de eerste

geheugentest werd hem/haar gevraagd een keuze te maken tussen speculaas of pepernoten. Voor ieder onderdeel van de geheugentest moest de respondent een hapje nemen van het gekozen voedingswaar. Voor de volledigheid zijn de consentverklaring, de vragenlijst en de coverstory's toegevoegd als bijlagen.

Vervolgens kon de respondent beginnen aan de geheugentest. De geheugentest werd afgenomen door middel van PowerPoint en de onderdelen bestonden uit geheugen oefeningen waarbij woordparen, zinnen en figuren onthouden moesten worden. Alleen het vierde onderdeel zal in deze methodesectie toegelicht worden, omdat de andere onderdelen niet relevant waren voor het onderzoek.

In het vierde onderdeel van de geheugentest kwamen de manipulaties voor. De respondenten kregen driemaal een afbeelding aangevuld met een korte tekst te zien. Ze kregen telkens dertig seconden om deze tekst zo goed mogelijk te onthouden. De eerste tekst ging over traplopen, de tweede over sojamelk en de laatste tekst was een niet-gerelateerde tekst om er voor te zorgen dat de nadruk niet te veel op de manipulaties lag. Er waren zes verschillende versies van de geheugentest waarbij de teksten over traplopen en sojamelk verschilden in norm en belang. Respondenten werden willekeurig aan deze versies toegewezen. In Tabel 3 en 4 worden overzichten gegeven van de manipulaties van de teksten over zowel traplopen als sojamelk.

Nadat de drie teksten voorbij waren gekomen, werd de respondent gevraagd om de teksten zo goed mogelijk op een vel papier te reproduceren. Nadat de respondent klaar was met de vier onderdelen van de geheugentest, werd er hem/haar verteld dat dit het einde van het eetgedeelte was en dat het experiment verder zou gaan op de derde verdieping. De respondent moest zichzelf verplaatsen van de eerste naar de derde verdieping en had daarbij de keuze uit de lift en de trap.

Op de derde verdieping vond het drinkgedeelte plaats. In dit geval moest de respondent een keuze maken tussen gewone chocolademelk en sojachocolademelk. In de condities waar de descriptieve norm aanwezig was, werd de respondent gevraagd een leeg pakje sojachocolademelk weg te gooien in een prullenbak vol met sojachocolademelkpakjes, omdat de vorige respondent dat zogenaamd was vergeten. Doordat de prullenbak gevuld was met lege pakjes sojachocolademelk werd de descriptieve norm nogmaals benadrukt.

Vervolgens kregen de respondenten de coverstory over het drinkgedeelte te lezen en deden ze een gelijksoortige geheugentest waarbij de stimuli verschilden van de eerste geheugentest. Voor ieder onderdeel moesten ze ditmaal een slokje drinken. De tweede geheugentest was puur ter afleiding, want de manipulaties waren al geweest in de eerste geheugentest. Als laatste kregen de respondenten de vraag 'Wat denk je dat we proberen te onderzoeken?'. Na het beantwoorden van deze vraag was het experiment ten einde.

Tabel 3 Overzicht manipulatie teksten traplopen

Belang	Descriptieve norm	
	Aanwezig	Afwezig
Eigen Belang	Uit een recente enquête onder Tilburgse studenten is gebleken dat 80 procent van de studenten de trap neemt naar een hoger gelegen verdieping. Zelfs als er een lift binnen handbereik is. Deze resultaten zijn positief, aangezien het nemen van de trap voordelen heeft voor de gezondheid: • Verbeterde conditie • Verlaagde kans op hart- en vaatziekten • Verhoging van het maximale zuurstofopnamevermogen	Veel gebouwen bestaan uit een of meerdere verdiepingen. Bij het begeven naar een hoger gelegen verdieping staat men regelmatig voor de keuze: de trap nemen, of de lift? Uit onderzoek is gebleken dat de keuze voor de trap het meest logisch is aangezien het vele voordelen heeft voor de gezondheid: • Verbeterde conditie • Verlaagde kans op hart- en vaatziekten • Verhoging van het maximale zuurstofopnamevermogen
Sociaal	Uit een recente enquête onder Tilburgse studenten is gebleken dat 80 procent van de studenten de trap neemt naar een hoger gelegen verdieping. Zelfs als er een lift binnen handbereik is. Deze resultaten zijn positief, aangezien het nemen van de trap, in vergelijking met de lift, voordelen heeft voor het milieu: • Energiebesparing • Verminderde CO₂ uitstoot • Duurzaamheid	Veel gebouwen bestaan uit een of meerdere verdiepingen Bij het begeven naar een hoger gelegen verdieping staat men regelmatig voor de keuze: de trap nemen, of de lift? Uit onderzoek is gebleken dat de keuze voor de trap het meest logisch is aangezien het vele voordelen heeft voor het milieu: • Energiebesparing • Verminderde CO₂ uitstoot • Duurzaamheid
Controle	Uit een recente enquête onder Tilburgse studenten is gebleken dat 80 procent van de studenten de trap neemt naar een hoger gelegen verdieping. Zelfs als er een lift binnen handbereik is. Een trap bestaat gemiddeld uit vijftien treden en is een stabiel geheel door zijn constructie van: • Traptreden • Stootborden • Trapbomen	Veel gebouwen bestaan uit een of meerdere verdiepingen Bij het begeven naar een hoger gelegen verdieping staat men regelmatig voor de keuze: de trap nemen, of de lift? Een trap bestaat gemiddeld uit vijftien treden en is een stabiel geheel door zijn constructie van: • Traptreden • Stootborden • Trapbomen

Tabel 4 Overzicht manipulatie teksten sojamelk

Belang	Descriptieve norm	
	Aanwezig	Afwezig
Eigen Belang	Uit een enquête onder Tilburgse supermarkten en diverse horecagelegenheden blijkt dat de verkoop van sojamelk het laatste jaar sterk gestegen is. Meer en meer mensen verkiezen sojamelk boven koemelk. Deze resultaten zijn positief, aangezien het drinken van sojamelk voordelen heeft voor de gezondheid: • Verlagen van cholesterolgehalte • Rijk aan vitamine B en D • Stabiliseren van suikerspiegel	Sojamelk is voor velen misschien nog onbekend. Het is een mogelijke vervanger van koemelk en is honderd procent plantaardig. Bovendien heeft het een subtiel zachte smaak en is het vrij van gluten. Het drinken van sojamelk levert voordelen voor de gezondheid: • Verlagen van cholesterolgehalte • Rijk aan vitamine B en D • Stabiliseren van suikerspiegel
Sociaal	Uit een enquête onder Tilburgse supermarkten en diverse horecagelegenheden blijkt dat de verkoop van sojamelk het laatste jaar sterk gestegen is. Meer en meer mensen verkiezen sojamelk boven koemelk. Deze resultaten zijn positief, aangezien de teelt van sojabonen voordelen heeft voor het milieu: • Weinig waterverbruik • Efficiënt energieverbruik • Minder CO₂ uitstoot	Sojamelk is voor velen misschien nog onbekend. Het is een mogelijke vervanger van koemelk en is honderd procent plantaardig. Bovendien heeft het een subtiel zachte smaak en is het vrij van gluten. Het telen van sojabonen heeft voordelen voor het milieu: • Weinig waterverbruik • Efficiënt energieverbruik • Minder CO₂ uitstoot
Controle	Uit een enquête onder Tilburgse supermarkten en diverse horecagelegenheden blijkt dat de verkoop van sojamelk het laatste jaar sterk gestegen is. Meer en meer mensen verkiezen sojamelk boven koemelk. Sojamelk wordt gemaakt van sojabonen, die eerst worden gewassen en vervolgens gepeld en gemalen. De melk wordt onder anderen verwerkt tot: • Desserts • Gezoete dranken • Saus en room om mee te koken	Sojamelk is voor velen misschien nog onbekend. Het is een mogelijke vervanger van koemelk en is honderd procent plantaardig. Bovendien heeft het een subtiel zachte smaak, is het licht verteerbaar en vrij van gluten. Sojamelk wordt gemaakt van sojabonen, die eerst worden gewassen en vervolgens gepeld en gemalen. De melk wordt onder anderen verwerkt tot: • Desserts • Gezoete dranken • Saus en room om mee te koken

3.4 Metingen

Tijdens het experiment werden twee afhankelijke variabelen gemeten. De eerste meting was de keuze voor de trap of de lift. Zodra de respondent de experimentruimte van de eerste geheugentest had verlaten, werd de experimentleider op de derde verdieping op de hoogte gesteld van de komst van de respondent door middel van Facebook Messenger. De keuze voor de trap of lift werd gemeten door de respondent het antwoordformulier van de eerste geheugentest mee te geven, zodat de experimentleider op de derde verdieping de respondent zou herkennen. De experimentleider wachtte de respondent zo onopvallend mogelijk op en wees hem/haar de weg naar de tweede experimentruimte. De keuze voor trap of lift werd genoteerd.

De tweede meting was de keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk. Bij binnenkomst van de tweede experimentruimte kreeg de respondent twee pakjes drinken. Daarna mocht de respondent plaatsnemen achter de laptop voor de tweede geheugentest. In de coverstory voor het zogenaamde drinkexperiment stond dat de respondent een keuze moest maken tussen een van de twee pakjes drinken. Zodra de keuze gemaakt was voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk, werd dit genoteerd door de experimentleider.

Een aantal keer was er miscommunicatie tussen de experimentleiders, waardoor de keuze voor de trap of lift niet geobserveerd kon worden. Dit is opgelost door de respondent aan het einde van het experiment te vragen of hij/zij met de trap of lift gekomen was. In het belang van het onderzoek werd deze vraag niet verder toegelicht. Bij de meting van de keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk kwam het een aantal keer voor dat respondenten allergieën hadden, bijvoorbeeld voor koemelk. Dit zorgde voor een bewust keuzegedrag, waarbij de manipulaties geen invloed hadden. Dit werd genoteerd door de experimentleider en deze respondenten zijn uiteindelijk niet meegenomen in de resultaten van het soja-experiment.

Tijdens het onderzoek is gecheckt of de manipulatie werkte. Dit is gedaan door de antwoorden van het vierde onderdeel van de eerste geheugentest, waarin de manipulaties voorkwamen, te controleren. Er werd gekeken of de norm onthouden werd. Alle respondenten die de norm niet reproduceerden zijn uit de resultaten gelaten. Hetzelfde werd gedaan met het belang. Als de respondent een of meer voordelen noemde, dan werd hij/zij meegenomen in de resultaten. Zodra de genoemde voordelen niet juist waren of als er geen voordelen genoemd werden, werd de respondent uit de resultaten gelaten.

Door aan het einde de vraag te stellen: ‘Wat denk je dat we proberen te onderzoeken?’ werd gekeken welke respondenten bruikbaar bleven voor het onderzoek. Respondenten die voor een van de twee metingen het werkelijke onderzoeksdoel doorhadden, werden uit de desbetreffende resultaten gelaten. Respondenten die beide metingen doorhadden, werden uit alle resultaten gelaten.

4. Resultaten

In het huidige onderzoek zijn twee afhankelijke variabelen onderzocht: de keuze voor trap of lift en de keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk. Voor het gemak wordt in dit onderzoek gesproken over het ‘trapexperiment’ en het ‘soja-experiment’. Zoals al beschreven in de methodesectie, zijn niet precies dezelfde aantallen respondenten meegenomen voor de resultaten van ieder experiment. Allereerst zullen de resultaten van het trapexperiment worden besproken, vervolgens worden de resultaten van het soja-experiment nader toegelicht.

4.1 Trapexperiment

Tabel 5 Keuze voor trap of lift in relatie met conditie (percentages tussen haakjes)

Conditie	Trap	Lift	Totaal
1 Descriptieve norm aanwezig, eigenbelang	3 (27.3%)	8 (72.7%)	11 (100%)
2 Descriptieve norm aanwezig, sociaal belang	3 (21.4%)	11 (78.6%)	14 (100%)
3 Descriptieve norm aanwezig, geen belang	3 (21.4%)	11 (78.6%)	14 (100%)
4 Descriptieve norm afwezig, eigenbelang	6 (33.3%)	12 (66.7%)	18 (100%)
5 Descriptieve norm afwezig, sociaal belang	5 (27.8%)	13 (72.2%)	18 (100%)
6 Descriptieve norm afwezig, geen belang	6 (28.6%)	15 (71.4%)	21 (100%)
Totaal	26 (27.1%)	70 (72.9%)	96 (100%)

In Tabel 5 staan de keuzes voor trap of lift in relatie met de zes verschillende condities. Er was geen verband tussen conditie en keuze voor trap of lift ($\chi^2(5)=0.94$, $p=.98$). In conditie 1, 2 en 3 was de descriptieve norm aanwezig. De resultaten bleken echter niet te verschillen van conditie 4, 5 en 6, waarin de descriptieve norm afwezig was. Mensen pasten hun gedrag dus niet meer aan bij een aanwezige descriptieve norm dan bij een afwezige descriptieve norm. Daarmee kan H1 worden verworpen.

In Tabel 5 verschilt het totaal van conditie 1 van conditie 6, namelijk elf respondenten in conditie 1 en eenentwintig in conditie 6. Dit komt voornamelijk doordat een aantal respondenten uit conditie 1 de norm niet of foutief hadden gereproduceerd en daarom uit de resultaten zijn gelaten. In conditie 6 kwam noch norm noch belang voor, waardoor er minder reden was tot uitsluiting. Dezelfde verklaring geldt voor het verschil in totalen van Tabel 6.

In conditie 1 en 4 waren de expliciete voordelen voor het eigenbelang, in conditie 2 en 5 waren ze voor het sociaal belang en in conditie 3 en 6 werden geen voordelen genoemd. Er bleek geen verschil

tussen de verschillende belangen en de keuze voor de trap of lift. Bovendien was er geen bewijs voor H1, waardoor er geen modererend effect gevonden kon worden. Daarom kan ook H2 worden verworpen.

4.2 Soja-experiment

In Tabel 6 staan de keuzes voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk in relatie met de zes verschillende condities. Er was geen verband tussen conditie en keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk ($\chi^2(5)=7.73$, $p=.17$). In conditie 1, 2 en 3 was de descriptieve norm aanwezig. De resultaten bleken echter niet te verschillen van conditie 4, 5 en 6, waarin de descriptieve norm afwezig was. Ook in dit geval bleek de descriptieve norm geen invloed te hebben op gedrag en daarmee kan H1 wederom worden verworpen.

In conditie 1 en 4 waren de expliciete genoemde voordelen voor het eigenbelang, in conditie 2 en 5 waren ze voor het sociaal belang en in conditie 3 en 6 werden geen voordelen genoemd. In sommige condities lijkt bepaald gedrag vaker voor te komen, bijvoorbeeld in conditie 4 waar veertien respondenten voor gewone chocolademelk kozen in vergelijking met drie respondenten in conditie 1. Dit verschil is echter niet significant. Er bleek dus geen significant verschil tussen het belang en de keuze voor de gewone chocolademelk of sojachocolademelk. Bovendien werd er geen effect gevonden voor H1, waardoor ook van een modererend effect geen sprake meer was. Daarom wordt ook H2 verworpen.

Tabel 6 Keuze voor sojachocolademelk of gewone chocolademelk in relatie met conditie (percentages tussen haakjes)

Conditie	Soja	Gewoon	Totaal
1 Descriptieve norm aanwezig, eigenbelang	7 (70.0%)	3 (30.0%)	10 (100%)
2 Descriptieve norm aanwezig, sociaal belang	5 (38.5%)	8 (61.5%)	13 (100%)
3 Descriptieve norm aanwezig, geen belang	5 (38.5%)	8 (61.5%)	13 (100%)
4 Descriptieve norm afwezig, eigenbelang	3 (17.6%)	14 (82.4%)	17 (100%)
5 Descriptieve norm afwezig, sociaal belang	4 (30.8%)	9 (69.2%)	13 (100%)
6 Descriptieve norm afwezig, geen belang	7 (35.0%)	13 (65.0%)	20 (100%)
Totaal	31 (36.0%)	55 (64.0%)	86 (100%)

5. Discussie

In het huidige onderzoek werd gekeken of het effect van de descriptieve norm afhankelijk was van het soort belang. Hierbij werd verwacht dat gedragingen van mensen zouden worden beïnvloed als de descriptieve norm aanwezig was. Bovendien werd verwacht dat dit effect gemodereerd werd door het soort belang waarvoor expliciet genoemde voordelen waren beschreven. Zonder belang of met voordelen voor het eigenbelang zou de descriptieve norm meer effect hebben dan wanneer de voordelen voor het sociaal belang waren. Resultaten wijzen echter uit dat er geen effect is gevonden voor de descriptieve norm. Bovendien is er geen verschil in gedragingen voor de verschillende belangen en doordat het effect van de descriptieve norm uitblijft, kan er ook geen gemodereerd effect worden gevonden.

5.1 Verklaringen

Verklaring: norm

Het uitblijven van effecten kan op verschillende manieren worden verklaard, te beginnen met de descriptieve norm. Voorgaand onderzoek wees uit dat de descriptieve norm een direct effect had op het gedrag van mensen. Uit Cialdini (2003) bleek het effect van de descriptieve norm zo sterk, dat respondenten zelfs bij ongewenst gedrag de descriptieve norm volgden. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van het effect van descriptieve norm in het huidige onderzoek is gebaseerd op Goldstein et al. (2008). In hun onderzoek stellen zij dat de descriptieve norm het meeste effect heeft als de respondenten weten dat personen in dezelfde ‘intieme’ setting hetzelfde deden. De respondenten waren studenten studerende aan de Universiteit van Tilburg, daarom was er voor gekozen om ‘Tilburg’ in de descriptieve norm te benoemen. Het kan zijn dat dit niet intiem genoeg was. Wellicht had de norm meer effect gehad als in het huidige onderzoek over ‘Tilburgse studenten Communicatie- en Informatiewetenschappen’ gesproken was. Er zouden dan geen studenten van andere opleidingen als respondent gebruikt moeten worden.

Een tweede mogelijke verklaring is dat de norm niet op het goede moment getoond werd aan de respondenten. In het onderzoek werd de norm namelijk getoond tijdens de geheugentest. Pas na het uitvoeren van deze test gingen de respondenten naar de volgende verdieping en moesten de keuze voor de trap of lift maken. In Burger & Shelton (2011) was een bordje met de descriptieve norm aanwezig bij het betreden van de trap of lift. De norm werd dus benadrukt tijdens het keuzemoment. Bij het soja-experiment werd de norm echter nog wel benadrukt door een prullenbak gevuld met lege pakjes

sojachocolademelk. Aan de respondenten werd gevraagd of ze een leeg pakje weg wilden gooien, waardoor ze naar verwachting de pakjes sojachocolademelk in de prullenbak zagen liggen. Uit de resultaten bleek uit beide onderzoeken geen significant resultaat. Er was echter wel duidelijk een grotere samenhang van de resultaten bij het soja-experiment ($p=.17$) dan bij het trapexperiment ($p=.98$).

Verklaring: belang

Een andere verklaring voor het uitblijven van effecten kan mogelijk gevonden worden in de manipulatie van het belang. In het huidige onderzoek werd er een verschil gemaakt tussen eigenbelang, waarin de voordelen voornamelijk voor de persoon zelf waren, en sociaal belang, waarin de voordelen voornamelijk anderen, het milieu en de planeet aangingen. In Rimal et al. (2005) werden voordelen gegeven voor de persoon zelf. In dat onderzoek werd de intentie gemeten om yoga uit te oefenen. Hiervoor werden zowel weinig als veel voordelen gegeven. Bij het tonen van veel voordelen had de descriptieve norm wel een effect, maar bij weinig voordelen niet. Het zou kunnen dat de voordelen die in het huidige onderzoek genoemd zijn, zowel voor sociaal- als voor eigenbelang, te zwak waren.

Een van de voordelen van traplopen voor de gezondheid was: ‘verhoging van het maximale zuurstofopnamevermogen’. Respondenten die geen problemen hadden met ademen, zullen dit niet als groot voordeel hebben gezien. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld bij voordelen van sojamelk voor de gezondheid: ‘stabiliseren van suikerspiegel’. Als de respondent geen last had van een schommellende suikerspiegel, dan zal dit niet als groot voordeel gezien worden. Ook bij voordelen voor het milieu kunnen zwaktes worden gevonden: mogelijk werd ‘duurzaamheid’ bij het trap-experiment niet als groot voordeel gezien. Dit geldt ook voor ‘efficiënt energieverbruik’ bij het telen van sojabonen. Er is echter toch voor gekozen om deze voordelen te gebruiken in de manipulaties, omdat ze passend en relevant zijn voor de onderwerpen.

Verklaring: trapexperiment

Ook in de afhankelijke maten kunnen verklaringen gevonden worden voor het uitblijven van effecten, te beginnen met het trapexperiment. Het trapexperiment in het huidige onderzoek is gebaseerd op Burger en Shelton (2011). In Burger en Shelton (2011) werd een direct effect gevonden van de descriptieve norm. Zoals al eerder genoemd, zou het kunnen zijn dat het effect in het huidige onderzoek is uitgebleven doordat de descriptieve norm niet op het moment van keuze werd benadrukt. Een andere mogelijke verklaring is dat de ligging van de trap en de lift mogelijk niet gunstig is geweest voor het onderzoek. Tijdens het verplaatsen van de eerste naar de derde verdieping zagen de respondenten de lift als eerste. Dat zou kunnen verklaren dat driekwart van de respondenten de lift nam en slechts een vierde deel de trap. Bovendien kost het nemen van de trap meer moeite omdat in gebouw Dante, waar het experiment plaats

vond, de trap in een glazen trappenhuis is geplaatst. Voor het betreden van de trap moest de respondent dus eerst een deur openen, terwijl de respondent bij de lift slechts op een knopje hoefde te drukken. Tevens zorgde het trappenhuis er ook voor dat de trap minder zichtbaar was. Een aantal studenten die een andere opleiding deden dan Communicatie- en Informatiewetenschappen en daardoor minder in gebouw Dante kwamen, vertelden achteraf dat ze de trap niet eens hadden gezien.

Een aanvullende verklaring kan zijn dat het kiezen voor de trap of lift een gewoonte was van de respondent. Mogelijk koos de respondent altijd al voor de lift. Om uit te zoeken wat respondenten normaliter deden, had de attitude ten op zichten van de keuze voor trap of lift gemeten kunnen worden. In het huidige onderzoek was er echter voor gekozen om dat niet te doen omdat dan op zou kunnen vallen dat deze keuze van belang was voor het onderzoek. Een groot verschil met Rimal et al. (2005) was dat in het huidige onderzoek het daadwerkelijke gedrag werd gemeten en dat in Rimal et al. (2005) slechts de intenties om gedrag uit te voeren werden gemeten. Het meten van daadwerkelijk gedrag zorgde niet alleen voor een intensieve experimentperiode, het zorgde ook voor een grotere uitdaging. Uit onderzoek blijkt namelijk dat gedrag lastig te beïnvloeden is (Petty, Briñol & Priester, 2009). Stel dat de intentie om de trap te nemen was gemeten, dan zou er wellicht wel een effect van de descriptieve norm gevonden zijn. Het meten van het daadwerkelijke gedrag liet echter geen effect zien.

Verklaring: soja-experiment

Ook in het soja-experiment zijn er factoren die het uitblijven van effecten mogelijk kunnen verklaren. Zoals al benoemd kozen Rimal et al. (2005) bewust voor yoga als sport, omdat nog niet veel mensen bekend waren met yoga. Uitgaande van het idee dat mensen eerder de descriptieve norm volgen als ze weinig voorkennis hebben van een onderwerp (Siegrist & Cvetkovich, 2000), was ook in het huidige onderzoek gekozen voor een redelijk onbekend product: sojamelk. Het zou echter kunnen zijn dat respondenten wel al een mening hadden over sojamelk en dat het product dus niet meer zo onbekend was als gedacht. Uit Siegrist en Cvetkovich (2000) blijkt dat mensen niet de meerderheid volgen als ze al een mening hebben over iets. Het uitblijven van effecten zou dus mogelijk verklaard kunnen worden doordat de respondenten al te veel voorkennis hadden van sojamelk en daardoor al een attitude hadden.

Bovendien was, zoals al genoemd in de verklaring van het trapexperiment, in het huidige experiment gekozen om het daadwerkelijke gedrag te meten. Als er voor gekozen was om intenties te meten, dan zouden ook de keuzes voor gewone chocolademelk of sojachocolademelk anders kunnen zijn. Het is namelijk makkelijker om te zeggen dat je iets gaat doen, dan dat je het daadwerkelijk uitvoert. Gedrag is lastig te beïnvloeden (Petty et al., 2009).

5.2 Aanbevelingen

Ondanks het feit dat er vele verklaringen genoemd kunnen worden voor het uitblijven van effecten, was het huidige onderzoek van goede opzet. Door twintig respondenten per conditie als uitgangspunt te nemen, werd er gehoopt tot een valide resultaat te komen. 135 respondenten overtrof de verwachtingen. Dat er uiteindelijk geen effect is gevonden, betekent niet dat de resultaten niet nuttig en informatief zijn. In tegenstelling tot eerder onderzoek is er gekeken naar de descriptieve norm in combinatie met expliciet beschreven voordelen voor een bepaald belang.

Toekomstig onderzoek zou hier op voort kunnen bouwen door er voor te zorgen dat de genoemde voordelen relevant zijn voor de respondentengroep. Minder kans op hart- en vaatziekten en een maximaler zuurstofopnamegehalte mogen misschien niet relevant zijn voor studenten, maar voor ouderen zullen deze voordelen zwaarder wegen. Door de voordelen aan te passen aan de respondentengroep is er een kans dat er een effect voor het belang gevonden wordt.

Bovendien zou het trapexperiment herhaald kunnen worden, maar met een aanwezige descriptieve norm tijdens het keuzemoment. Uit de resultaten bleek dat de resultaten van het soja-experiment minder op het toeval waren berust dan de resultaten van het trapexperiment. Bij het soja-experiment werd de descriptieve norm nog eens benadrukt tijdens het keuze moment. Door dit in vervolgonderzoek ook te doen bij het trapexperiment, zouden er mogelijk wel effecten van de descriptieve norm gevonden kunnen worden.

Daarnaast zou het interessant zijn om te kijken of er in vergelijkbaar onderzoek wel effecten van de descriptieve norm worden gevonden bij het meten van de intenties. Het meten van daadwerkelijk gedrag geniet echter de voorkeur. Voor vervolgonderzoek zou het interessant zijn om andere producten te gebruiken waar respondenten naar verwachting nog geen voorkennis van hebben, zoals de superfoods lucuma, quinoa en gojibessen.

In het huidige onderzoek is dus geen effect gevonden voor de descriptieve norm. Dat is in strijd met voorgaande onderzoeken waarin zowel directe als modererende effecten werden gevonden. Vervolgonderzoek is nodig om te bekijken welke factoren zorgden voor het uitblijven van het effect. Mogelijk spelen bovenstaande verklaringen een rol, maar wat de daadwerkelijke factor is, zal vervolgonderzoek moeten uitwijzen.

Literatuur

- Burger, J. M., Bell, H., Harvey, K., Johnson, J., Stewart, C., Dorian, K., & Swedroe, M. (2010). Nutritious or Delicious? The Effect of Descriptive Norm Information on Food Choice. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(2), 228-242.
- Burger, J. M., & Shelton, M. (2011). Changing Everyday Health Behaviors through Descriptive Norm Manipulations. *Social Influence*, 6(2), 69-77.
- Cialdini, R. B. (2003). Crafting Normative Messages to Protect the Environment. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 105-109.
- Cialdini, R. B., Reno, R. R., & Kallgren, C. A. (1990). A Focus Theory of Normative Conduct: Recycling the Concept of Norms to Reduce Littering in Public Places. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 1015-1026.
- Goldstein, N. J., Cialdini, R. B., & Griskevicius, V. (2008). A Room with a Viewpoint: Using Social Norms to Motivate Environmental Conservation in Hotels. *Journal of Consumer Research*, 35, 472-482.
- Kallgren, C. A., Reno, R. R., & Cialdini, R. B. (2000). A Focus Theory of Normative Conduct: When Norms Do and Do Not Affect Behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1002-1012.
- Lynn, M., & Oldenquist, A. (1986). Egoistic and Nonegoistic Motives in Social Dilemmas. *American Psychologist*, 41(5), 529-534.
- Nolan, J. M., Schultz, P. W., Cialdini, R. B., Goldstein, N. J., & Griskevicius, V. (2008). Normative Social Influence is Underdetected. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 913-923.
- Petty, R. E., Briñol, P., & Priester, J. R. (2009). Mass Media Attitude Changes: Implications of the Elaboration Likelihood Model of Persuasion. In J. Bryant & M. B. Oliver (Ed.), *Media Effects: Advances in Theory and Research (Third Edition)* (pp. 125-164). New York: Routledge.
- Rimal, R. N., Lapinski, M. K., Cook, R. J., & Real, K. (2005). Moving Toward a Theory of Normative Influences: How Perceived Benefits and Similarity Moderate the Impact of Descriptive Norms on Behaviors. *Journal of Health Communication*, 10, 433-450.
- Siegrist, M., & Cvetkovich, G. (2000). Perception of Hazards: The Role of Social Trust and Knowledge. *Risk Analysis*, 20(5), 713-719.
- Teeven, H. (2014, 18 oktober). Onterechte Boetes. *Eindhovens Dagblad*, p. 15.

Bijlagen

Bijlage 1: Consentverklaring

Informatie en Consentverklaring

Titel: Snacken en de werking van het geheugen

Doel onderzoek: Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van onze afstudeerscriptie aan de Universiteit van Tilburg. Wij willen in dit onderzoek erachter komen hoe het geheugen reageert op verschillende voedingsmiddelen.

Duur onderzoek: Het onderzoek duurt ongeveer 20-30 minuten en je kunt er 0.5 proefpersoonuur mee verdienen.

Privacy en vertrouwelijkheid: Alle data die worden verzameld zullen hoogst vertrouwelijk behandeld worden. Alle gegevens worden alleen gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden. Er zal geen gebruik worden gemaakt van de persoonsgegevens en je anonimiteit wordt volledig gewaarborgd.

Vrijwillige deelname: Je bent niet verplicht om aan dit onderzoek deel te nemen. Als je toestemt in deelname, kun je op elk moment je deelname aan het onderzoek opzeggen zonder dat dit gevolgen heeft. Je bent niet verplicht om vragen te beantwoorden die je niet wilt beantwoorden.

Contact: Mocht je na afloop van dit onderzoek nog vragen hebben, dan kun je contact opnemen met Feike Stegeman. [Voor meer informatie over de richtlijnen](#) waaraan onderzoeken dienen te voldoen, zie het proefpersonenreglement en de ethische richtlijnen onder Course Information van de Proefpersonenpool op Blackboard.

Toestemming

Ik heb de gelegenheid gehad deze Informatie en Consentverklaring te lezen en het onderzoek is aan mij uitgelegd. Ik heb de mogelijkheid gehad vragen te stellen over het onderzoek en mijn vragen zijn beantwoord. Ik ben bereid om te participeren in het huidige onderzoek. Ik krijg een kopie van deze verklaring na ondertekening.

Handtekening proefpersoon

Datum

Naam proefpersoon

Handtekening proefleider

Datum

Bijlage 2: Vragenlijst

Allereerst willen we je vragen een aantal achtergrond gegevens in te vullen.

Wat is je geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw

Wat is je leeftijd?

.....

Welke opleiding volg je?

- ☐ Communicatie- en Informatiewetenschappen
- ☐ Anders:

Bijlage 3: Coverstory eetexperiment

Deel 1: Voeding en Geheugen

Wat je eet en drinkt heeft invloed op je brein en op de mate waarin je je kunt concentreren. In dit experiment gaan we onderzoeken of er verschil is tussen langzame en snelle koolhydraten en het maken van een geheugentest. Het geheugen is een belangrijke cognitieve functie, waarbij er een onderverdeling is in het korte- en langetermijngeheugen. Om het geheugen van iemand te beoordelen, zijn er een aantal onderdelen die kunnen worden getest:

- Intelligentie
- Capaciteit om nieuwe vaardigheden aan te leren
- Geheugen voor het verleden
- Verbaal geheugen
- Visueel geheugen

In dit onderzoek wordt er vooral gekeken naar korte termijn geheugen en visuele geheugen. Deze twee onderdelen zullen zowel gecombineerd als apart voorkomen. De geheugentest zal bestaan uit vier onderdelen wat in totaal ongeveer tien minuten zal duren. Daarna ben je klaar met het eerste deel van het experiment.

In dit eerste deel van het experiment zullen we ons richten op het eten en het geheugen. De geheugentest zal worden afgenomen met behulp van een PowerPoint. Vragen kunnen worden beantwoord op een apart antwoordformulier. Het is belangrijk om voor ieder onderdeel een klein hapje te nemen, dit staat ook nog aangegeven op de dia's.

Je kunt nu de keuze maken tussen volkorenspeculaas of pepernoten. Zodra deze keuze gemaakt is, kan je beginnen met het experiment.

Als er nog vragen zijn over dit experiment, kan je deze nu aan de experimentleider stellen. Als alles duidelijk is kan je beginnen aan de geheugentest door op de spatiebalk te klikken.

Bijlage 4: Coverstory drinkexperiment

Deel 2: Drinken en Geheugen

In het eerste deel van het experiment werd er gekeken naar Voeding en Geheugen. We gaan ons nu richten op Drinken en Geheugen. De geheugentest zal wederom bestaan uit vier onderdelen wat in totaal ongeveer tien minuten zal duren. Daarna ben je klaar met het experiment.

De vragen zullen worden afgenomen met behulp van PowerPoint. Het is belangrijk om voor ieder onderdeel van de geheugentest een slokje te nemen, dit staat ook nog aangegeven op de dia's.

Je kunt nu de keuze maken tussen chocolademelk of sojachocolademelk. Zodra deze keuze gemaakt is, kan je beginnen met het experiment.

Als er nog vragen zijn over dit experiment, kan je deze nu aan de experimentleider stellen. Als alles duidelijk is kan je beginnen aan de geheugentest door op de spatiebalk te klikken.